

Gras uit natuurgebieden biedt kansen voor melkveehouderij

Het areaal grasland waarbij rekening gehouden moet worden met natuurwaarden (beheersland) groeit. Het gebruik van beheersgras vraagt echter om specifieke kennis en techniek. Deze zijn op een rij gezet in het project 'Meer dan beheer'. Het project is uitgevoerd door het Louis Bolk Instituut in samenwerking met veehouders in Friesland en Noord-Holland, in opdracht van de provincie Friesland, het Projectbureau Nationaal Landschap Laag Holland en de provincie Noord-Holland.

dr.ir. Frans Smeding, ing. Jos Langhout
(LBI – Louis Bolk Instituut, Driebergen)

De overheid streeft voor 2018 naar 190.000 hectare grasland binnen de ecologische hoofdstructuur (EHS) en minstens 280.000 hectare 'goed weidevogelgebied', grotendeels buiten de EHS. Voor een rendabel beheer van dit graslandareaal is samenwerking tussen natuurorganisaties en melkveehouders onmisbaar. Inpassing van een behoorlijk aandeel beheersgras in het rantsoen vraagt om specifieke kennis en vaardigheden. Proeven op het praktijkcentrum in Zegveld toonden aan dat het verantwoord is om

gangbare graskuil tot circa 20 procent (op drogestofbasis) te vervangen door goed geconserveerde beheerskuil. Dit komt overeen met de ervaring op veel praktijkbedrijven. Bij een hoger percentage beheersgras daalt de voeropname en vraagt een rendabele productie om verdere aanpassing van de bedrijfsvoering.

Sturen van beheersgras
De veehouder kan de kwaliteit en smakelijkheid van beheersgras op drie momenten sturen: bij het management van het beheersland, de conservering en de voeding. Het maaitijdstip is de meest

bepalende factor. De botanische samenstelling bepaalt namelijk de onder- en bovengrens van de waarde van het beheersruwvoer. Vanaf de laatste week van mei, als het gras gaat schieten, neemt

de VEM in het beheersgras met sprongen af. Twee dagen verschil in maaidatum kan dan wel een verschil van 50 VEM opleveren. De datum vanaf wanneer gemaaid mag worden staat echter vast vanwege het natuurdoel.

Management beheersland
Voor de visuele beoordeling van een beheersperceel op zowel voeder- als natuurwaarde, is een checklist beschikbaar (tabel 1). De drempelwaarden in de tabel maken de knelpunten zichtbaar waarop vervolgens maatregelen kunnen worden gericht. Als de hoeveelheid mest op het bedrijf beperkt is of het uitrijden op beheersland kostbaar, dan moet de meeste mest naar de beste percelen. Verder kunnen de gehalten in ruige mest enorm variëren en is een zorgvuldige behandeling van de mest nodig om te voorkomen dat stikstof en kali onnodig verloren gaan. Op beheersland kan de grasproductie onnodig worden beperkt door bijvoorbeeld een kalitekort. Het beste oogst men een middelmatig zware snede waarin nog veel blad zit van de goede en matige grassen. Om te voorkomen dat de eerste snede te zwaar wordt, wordt een deel van de mestgift na de snede toegediend. Ook voorweiden helpt. Door verdichte of open zoden kunnen slechte grassen en giftige soorten toenemen. Vernieuwen

SMAKELIJK BEHEERSGRAS

Ruimer voeren bevordert de opname omdat alle dieren goed en lekker voer kunnen vinden. Het sturen op smakelijkheid kan het beste door middel van conservering en botanische samenstelling.

Foto: LBI



Tabel 1		Beoordeling		Welke maatregelen nemen om knelpunten op te heffen?						
Vragen	Kenmerk	positief	negatief	bemesting	bekalking	tegengaan structuurschade	greppelen	maaien en weiden	doorzaaien	soortgerichte bestrijding
Plantensoorten	Wat is het aandeel goede grassen?	> 60%	< 30%	■	■	■	■	■	■	
	Wat is het aandeel witte of rode klaver?	> 10%	niet van toepassing	■	■			■	■	
	Wat is het aandeel kruiden (excl. klavers)	10-20%	< 10 of > 40%	■	■			■	■	
	Wat is het aandeel slechte grassen, russen en zegges	< 30%	> 60	■	■	■		■	■	■
	Staan er giftige plantensoorten?	geen	> 10 ex/ha	■	■	■		■	■	■
Opbouw	Hoe zwaar is de eerste snede (ton ds/ha) ?	2-3 ton	< 2 of > 4 ton	■	■		■		■	
	Blad onderaan grashalmen is geel of dor?	gedeeltelijk	vrijwel alle	■	■		■			
	Bodembedekking van vegetatief gras onder bovenlaag met uitgebloeide halmen?	> 60%	< 30%	■				■		
Natuurwaarde	Aantal regenwormen in plaggen 20x20x20 cm?	> 6	< 2	■	■		■			
	Aantal nesten weidevogels per 10 hectare?	> 10	< 5	■	■			■		
	Aantal verschillende soorten grassen en kruiden in vlak van 5x5 meter?	> 14	< 8					■	■	
Bodem	Wat is het de kalitoestand (k-getal)?	> 20	< 12	■				■		
	Wat is de fosfaattoestand (P-AL-getal, mg P ₂ O ₅)?	> 10	> 20	■				■		
	Wat is de zuurgraad (pH-waarde)?	> 5	< 4		■					

Internet

De brochure 'Meer dan beheer – Melken van beheersgras' is te bestellen via publicaties@louisbolck.nl of te downloaden via www.louisbolck.nl.

van het grasland is echter zelden toegestaan op beheerspercelen. Daarom moet schade door rijsporen en vertrapping steeds worden voorkomen. Veel te laat of niet meer oogsten van slechte sneden wordt afgeraden. Hierdoor ontstaat een negatieve spiraal van verruiging en onkruidontwikkeling. Regelmatig oogsten voorkomt dat ongewenste soorten gaan overheersen, net als een goede verzorging van de zode en de bodem. Daarnaast blijft een aanvullende bestrijding door maaien of handwerk meestal onvermijdelijk. Het beste worden de ongewenste soorten aangepakt als er nog weinig planten zijn.

De belangrijkste tip voor het conserveren is om zo schoon en snel mogelijk te oogsten. Liefst bij gunstig weer, dan hebben hooi of droge kuilbalen namelijk meerwaarde vanwege hun smakelijkheid en gehalte aan vitamine D. Bij een droge ondergrond kan het gras gemaaid en gekuild worden op dezelfde dag. Door haar 'stengeligheid' heeft beheersgras een relatief hoog drogestofgehalte en daarom hoeft het maar kort te drogen.

Voeren

De waarde van beheersruwvoer in het rantsoen moet worden beoordeeld in combinatie met ander ruwvoer, bijproducten en krachtvoer. Uiteindelijk is de melkproductie het resultaat van de voederwaarde en smakelijkheid van het hele rantsoen. Beheersgras is als bijvoeding goed en gezond voer. Als het gecombineerd wordt met een goede graskuil van eigen grasland is de VEM eerder beperkend dan het eiwit.

Wat betreft het aandeel beheersruwvoer in het rantsoen zijn er twee extreme opties:

- Een gelijkblijvende productie van hoog-productieve dieren. De voederwaarde van het beheersgras wordt dan gecompenseerd door bijproducten en krachtvoer.
- Een lager voer- en productieniveau met een ander type koe (lager productieniveau, extra omzet en aanwas, weinig gezondheids- en vruchtbaarheidsproblemen). Het quotum kan hier worden volgemolken met meer koeien.

De opname van beheersgras kan worden vergroot door de voedermiddelen goed te mengen of door het aanbod van ander, smakelijker voer te beperken. Als dieren gedwongen worden om minder smakelijk voer op te nemen, bestaat wel het risico dat de totale opname afneemt. Bij aanbod van kuilbalen zullen ranghogere dieren het eerst selecteren en vervolgens krijgen de ranglagere dieren de tweede keus. Ruimer voeren bevordert dan de opname omdat alle dieren goed en lekker voer kunnen vinden. De smakelijkheid kan ook worden verbeterd door toevoegmiddelen als melasse. Maar sturen op smakelijkheid kan het beste door middel van conservering en botanische samenstelling.



VOEDZAME GRASSEN

Regelmatig oogsten voorkomt dat ongewenste soorten gaan overheersen.

Foto: LBI

Rendabel beheersland

Voor ieder bedrijf ligt het optimum voor het aandeel beheersland anders. Bij een ruwvoertekort lijkt het inpassen van beheersland erg aantrekkelijk. Maar de belangrijkste factoren die bepalen of extra beheersgras relatief duur of goedkoop is, zijn de grondprijs, de stalruimte en de kwaliteit van het beheersruwvoer. Beheersvoer aankopen of beheersland pachten is aantrekkelijk bij dure landbouwgrond, voldoende stalruimte voor extra dieren of een redelijke kwaliteit beheersruwvoer. Voor een bedrijf dat al een ruwvoerverschot heeft, betekent extra beheersruwvoer aanvoeren, hoe goedkoop ook, een extra kostenpost. In geval van een ruwvoerverschot maken subsidie-regelingen voor (agrarisch) natuurbeheer (SAN en SN) het beheersgras rendabeler. In plaats van pacht of ruwvoeraankoop betekent dit een vergoeding die kan oplopen tot 1.300 euro per hectare voor de zwaarste pakketten. Wel is dan motivatie nodig en ook kennis over weidevogels en specifieke plantensoorten. Vergoedingen van lichte pakketten zijn meestal ontoereikend om de rente- of pachtkosten van extra hectares beheersland te vergoeden.

